

De steekvlam

Over het (on)terecht de laan uitsturen van gemeentesecretarissen en dan resterende middelen voor secretarissen

Prof.dr. Arno Korsten
25 juli 2012

Vraagstelling

De gemeentesecretaris is hoofd van de ambtelijke organisatie en de eerste adviseur van het college van burgemeester en wethouders. Gemeentesecretarissen komen en gaan. In dit essay gaat het om het vertrek, om gedwongen vertrek of vrijwillig vertrek onder zekere druk. Hoe sterk is de positie van een gemeentesecretaris heden ten dage eigenlijk? Is hun positie verzwakt? Komt vertrek vaak voor? En is het vertrek steeds terecht en is sprake van zorgvuldigheid of wordt af en toe naarstig gezocht naar een stok(je) om een gemeentesecretaris te lozen, pardon 'er afscheid van te nemen'?

Het politiek bestuur heeft het primaat maar wat als een gemeentesecretaris zo maar de laan wordt uitgestuurd, zoals rond 2008 in een Limburgse gemeente gebeurde? Meer algemeen gesteld,

wat kan een gemeentesecretaris doen als deze een positief functioneringsdossier opbouwde maar een college van B&W de secretaris de laan uitstuurt of uit wil sturen?

De secretaris moet zichzelf zien te beschermen tegen grillen en ongefundeerd gedrag van dagelijks bestuurders, bijvoorbeeld als een van hen op zwakke en onterechte gronden een gemeentesecretaris zwart maakt of het vertrouwen opzegt, waarna een proces in gang gezet wordt om te bereiken dat de secretaris verdwijnt. Is de gemeentesecretaris dan *vogelvrij* en *rechteloos*?

Als die bescherming nodig is of kan zijn, hoe dan? Wat is dan nodig? Als die positie niet goed te beschermen is, wat staat de secretaris in voorkomende gevallen dan te doen? De persmedia opzoeken, een advocaat inschakelen of toch proberen te schikken door een regeling te treffen? Ik ging op zoek naar (tentatieve) antwoorden op deze lastige vragen. Geen eenvoudige zaak. Want er is de omerta, het grote zwijgen.

Waarom dit stuk?

Ik schrijf dit stuk uit onvrede over de situatie dat gemeentesecretarissen onterecht de laan uitgestuurd kunnen worden. Het komt voor dat de gemeentesecretaris *een schietschijf* wordt, waarbij net zo lang kogels worden gezocht en afgevuurd tot het raak is.

Bijvoorbeeld een burgemeester gaat op zoek naar het declaratiegedrag van de secretaris, want er moet een dossier worden opgebouwd, een stok gevonden worden om de hond te slaan. En gaat eens vragen aan de ondernemingsraad hoe het zit.

We achten dergelijke praktijken een ondermijning van het vertrouwen van ambtenaren en burgers in het politiek bestuur (als ze er weet van krijgen). Aan het onterecht de laan uit bonjournen van gemeentesecretarissen moet een halt worden toegeroepen.

Maar kan het dan ook voorkomen dat een gemeentesecretaris terecht vertrekt? Dat sluit ik niet uit. In 2012 is een gemeentesecretaris van Landgraaf vertrokken. Terecht? Volgens berichten in de pers klopte er iets niet, was er kritiek op de secretaris. De gemeentesecretaris van Voerendaal zit begin 2012 thuis en enkele jaren terug is de gemeentesecretaris van Roermond heengezonden. Volgens geruchten omdat ze teveel op

de rem trapte en te weinig snel meedacht met een ambitieus college. Terecht moeten vertrekken? Ik heb die gevallen niet onderzocht. Sinds 2002 is ook een gemeentesecretaris van Gennep onder druk vertrokken. Terecht?

Elke geschiedenis is *uniek*. Ik kan er niet over oordelen maar duidelijk is wel dat ze geen fanclub hadden die publiekelijk voor hen opkwam. En duidelijk is dat wat je weet over aantallen gevallen gemeentesecretarissen een topje van de ijsberg is.

Terug naar de vragen. Hoe verder te komen in deze materie?

Eerste zoektocht: het symposium

In 2008 bezocht ik een symposium ter gelegenheid van het zestig jarig bestaan van een regionale vereniging van gemeentesecretarissen in de hoop daar iets meer te vernemen over gedwongen vertrek van gemeentesecretarissen. Immers, ik had gepubliceerd over de positie van gemeentesecretaris en wilde wel eens weten of de positie versterkt of verzwakt was, bijvoorbeeld onder invloed van dualisering waarbij de secretaris niet langer gezeten naast de raadsvoorzitter de raadsvergadering bijwoont. En vooral of het schuurde tussen politieke bestuurders en de topambtena(a)r(en). Want gemeentesecretarissen sneuvelen nogal eens of zoeken een heenkomen omdat het niet goed gaat tussen burgemeester en/of wethouders en de secretaris. We wisten daarvan op basis van onderzoek onder (ex-) gemeentesecretarissen, maar je las er nooit verhalen over in de tijdschriften, vak- en dagbladen. Een gemeentesecretaris heeft vermoedelijk ook geen belang erbij om de zaak aan de grote klok te hangen. Ik noemde – met een knipoog – al de ‘omerta’.

Het organisatiecomité van de jubilerende vereniging had een thema uitgekozen dat in de regio speelde (de toekomst, ‘branding’ en nog wat), er kwam een keurige folder, en op de dag zelf speelde een jazztrio vlotte muziek en traden diverse sprekers aan. De positie van de secretaris zelf kwam merkwaardig genoeg slechts even aan bod. Het ging over trends en toen zei de spreker dat schaalvergroting onmiskenbaar de komende jaren zou doorzetten, zelfs ‘worldwide’, en dat er over tien jaar dus wel minder secretarissen zouden zijn. De aanwezigen negeerden dit feit en vroegen niet om reflectie op de positie van de secretaris, ook niet toen de onvermijdelijk aanwezige trendwatcher Bakas vaststelde dat er ook nu wel weer drie consultants aanwezig zouden zijn per aanwezige gemeentesecretaris. Want consultants verschijnen altijd omdat zo’n bijeenkomst sponsoring behoeft, netwerken makkelijk is en consultants vervolgopdrachten willen.

Natuurlijk bleek overduidelijk dat de gemeentesecretaris belangrijk is. Iemand die secretaris en burgemeester geweest was, zei het nog een keer: het college gaat in samenspel met de raad over het ‘wat’ en de gemeentesecretaris gaat over het ‘hoe’. Zo was het en zo moet het blijven, zei de burgemeester en iedereen vond dat goed. De secretaris denkt mee over de vraagstelling, geeft advies aan het politiek bestuur, organiseert de manschappen en is primair de verbinder tussen college en ambtenaren, die er ook op let dat de verschillende diensten en afdelingen onderling overleggen en afstemmen. Zo nodig werkt hij met een managementteam. En als er dan ook nog een directiemodel is ingevoerd, dan noemt een secretaris zich algemeen directeur. Daar was wel wat verwarring over. De een noemt zich zus en de ander zo. Maar dat was het dan. De aanwezigen begrepen het, maar stelden er geen vragen over. PASTE ook niet echt op een feestje van de jubilarissen. En ze hadden mogelijk al tien boeken gelezen over de positie van gemeentesecretarissen, zoals van Lutters, Renou en Wetzels. Ik zat dus nog met de handen in het haar. Handen geschudt, maar geen resultaat geboekt.

Tweede zoektocht: het burgemeestersonderzoek

Ik vervolgde de zoektocht: hoe sterk is de positie van de gemeentesecretaris als die in nood komt? Ik kwam bij een tweede invalshoek. Die betrof onderzoek naar de positie van de burgemeesters.

Sinds begin 2000 waren veel meer burgemeesters gedwongen vertrokken dan een decennium ervoor. Dat lag niet of niet alleen aan de dualisering, die in maart 2002 is ingevoerd; toen waren er namelijk al tal van burgemeesters gevallen. Maar de dualisering remt de val ook niet. Immers, door de dualisering is de raad verder van het college komen te staan en beziet de raad het reilen en zeilen van dat dagelijks bestuur wat 'eigenstandiger'. De lontjes zijn in de samenleving wat korter geworden en dat zie je ook terug in het 'stookgedrag' van raadsfracties. Burgemeesters kunnen niet zo maar hun gang gaan. Ze sneuvelen omdat ze te eigenzinnig waren en niet goed letten op het beeld dat de raad in de profielschets formuleert. Deze of gene waande zich onaantastbaar en veroorloofde zich onhandigheden die slecht vielen, of dreef weg van de rol van bindende college- en raadsvoorzitter. En dan valt men later op een uit de hand gelopen reorganisatie, op een financieel dossier, of wat dan ook.

Als een burgemeester sneuvelt, is er meestal al een traject aan *voorafgegaan* waarin de kritiek toenam. Op dat pad naar de val krijgt menigmaal een gemeentesecretaris ook tikken of klappen. Hij kiest het hazenpad of wordt tot vertrek gedwongen, zoals in bijvoorbeeld in Sittard-Geleen of Delfzijl. We kennen tal van voorbeelden van secretarissen die een transfer maakten naar een andere gemeente of met leeftijdsontslag gingen waarna het interimmanagerschap lonkte als manier om 'het verlies' te verwerken.

Dit beeld van de tweede invalshoek is dus al scherper dan het eerste. De secretaris functioneert *niet steeds meer in een windstil, fraai arcadië van harmonieuze verhoudingen*. Als de positie van een burgemeester of van wethouders of het gehele college onder druk komt, *krijgt de secretaris ook al gauw verwijten*. Had hij dit niet kunnen voorkomen? Is hij onderdeel van het probleem?

De positie van gemeentesecretaris komt meer onder druk dan enkele decennia terug.

De kans dat je succesvol secretaris bent in eenzelfde gemeente gedurende meer dan twintig jaar is ook sterk gedaald. Want de secretaris die al lang leiding geeft aan het ambtelijk apparaat in eenzelfde gemeente dreigt een zo sterke figuur te worden dat de slechte kanten van zo'n positie naar voren komen, althans in de ogen van nieuwe cohorten wethouders. Je hoort dan

'De secretaris moet niet denken dat hij hier de baas is, want dat zijn wij?'

'En de secretaris moet niet menen dat werkelijk elke tekst eerst of tenslotte langs zijn bureau moet, want zo kan dat niet meer'.

Enfin, secretarissen sneuvelen vaker na grofweg 1990 en gaan met een regeling weg. Dat is mijn indruk.

Ik heb in het burgemeestersonderzoek de sterke indruk gekregen dat enkele secretarissen weggewerkt zijn op een manier die niet deugt. Als de secretaris door bestuurders verantwoordelijk wordt gehouden voor de ligging van 'elke punaise' in het gemeentehuis dan wel het uitblijven van een gewenste herschikking van punaises dan gaat dat ver maar is het nog zakelijk bespreekbaar. Kan het zijn dat de positie van de secretaris toch verzwakt is? We menen van wel en zien de volgende indicaties voor verzwakking.

a een toegenomen profileringsdrang van de wethouders. Een verklaring hiervoor is dat wethouders als gevolg van de duale verhoudingen geen voorzitter van een raadscommissie mogen zijn en dat zij in raadsvergaderingen minder prominent aanwezig kunnen zijn;

b voor de gemeentesecretaris zijn de verbindingslijnen met de raad afgenomen; het college van burgemeester en wethouders functioneert meer eigenstandig. Voor de secretaris is het platform van de gemeenteraad daardoor weggefallen;

c er is een toename van de concurrentiepositie van de secretaris met de wethouders als gevolg van de verbindingen met de griffier en de burgemeester;

d er bestaat een neiging om niet geheel optimaal functioneren van een gemeentelijk apparaat makkelijker dan vroeger een secretaris in de schoenen te schuiven.

Deze verklaringen overtuigen nog niet echt. Het afbreukrisico lijkt voor de secretaris groter geworden, dat wel

Derde zoektocht: wat vindt de Vereniging van Gemeentesecretarissen (VGS)?

Misschien een betere verklaring? Op naar het VGS-congres van 2011. Arjan van Gils (gemeentesecretaris van Rotterdam) stapt op als voorzitter van de VGS. Henk Bouwmans tekende het volgende uit zijn rede op. Ik volg hem letterlijk.

Wethouders hebben steeds meer de neiging om op de stoel van de gemeentesecretaris te gaan zitten. *'Ik zou zeggen: hou de wethouders op afstand'*, aldus de waarschuwing van de Rotterdamse gemeentesecretaris Arjan van Gils. De trend dat wethouders zich steeds meer met de uitvoering bezig houden, maakt het ambt van gemeentesecretaris ongewisser. Secretarissen vertrekken steeds meer en steeds vaker tussentijds, aldus Van Gils.

Bouwmans: 'Een voetbalcoach in het betaald voetbal geldt als de belangrijkste risicogroep voor vroegtijdig vertrek. Wij als gemeentesecretarissen zijn een goede tweede', aldus Van Gils. Hij riep de in Hengelo voor het VGS-jaarcongres verzamelde gemeentesecretarissen op zich niet te laten leiden door de kans op tussentijds vroegtijdig vertrek. 'We moeten onze snelheid van handelen vergroten en flexibeler worden', aldus Van Gils.

Volgens Van Gils ontstaan er spanningen tussen wethouders en gemeentesecretarissen door het stijgende aantal wethouders-van-buiten-de gemeenteraad.

'De wethouder van buiten voelt zich minder een representant van de lokale politiek. Hij of zij wordt vaak gevraagd voor een specifieke portefeuille en is daardoor vaak minder verbonden aan de lokale politiek. Vroeger waren wethouders vooral voormannen van de lokale politieke gemeenschap. De primaire focus van de wethouder lag daardoor bij de lokale politiek.'

In Rotterdam heeft het college van burgemeester en wethouders sinds juni ook een wethouder van buiten, de voormalige Leeuwardense wethouder Marco Florijn. 'Het is goed dat Marco Florijn dit doet, maar als de trend wordt dat we steeds meer wethouders van buiten krijgen die een klus komen doen, lopen we het risico dat steeds meer dingen door elkaar heen gaan lopen. Wat en wie iets doet is een politieke vraag. Hoe dat we het doen, is een vraag voor de ambtelijke organisatie. Door de wethouder van buiten die dichterbij de uitvoering gaat zitten, zie je dat die vragen worden gemengd. Dat scheidt verwarring en geeft onduidelijkheid voor wethouders en gemeentesecretaris over wie wat moet doen. Het is alsof we aan het voetballen zijn met een team goed mensen, maar dat de linksback naar voren komt, zonder dat we afgesproken hebben welke tactiek we hebben.'

Volgens Van Gils is de grote uitdaging voor alle gemeentesecretarissen om bij de huidige bezuinigingen op zorgvuldige en sociaal verantwoorde wijze afscheid te nemen van collega's die boventallig worden. 'Tegelijkertijd moeten we met de mensen die we hebben investeren in toekomst en ontwikkeling. Met weinig geld en weinig tijd om fricties op te lossen is dat een

complexe managementopgave', aldus de vertrekkende VGS-voorzitter. Dit was de weergave van Bouwmans.

Als de redenering van Van Gils juist zou zijn, dan zouden dus vooral daar gemeentesecretarissen vertrekken waar wethouders van buiten zijn aangetreden. Die stelling is volgens mij niet vol te houden. Laten we bezien waar ze vertrekken.

Vierde zoektocht: breedtestudie, wat googlen laat zien

Waar werd de laatste tijd afscheid genomen van de gemeentesecretaris? Via googlen komen we alleen al tal van cases tegen, zoals onder andere Voerendaal, Landgraaf, Roosendaal, Texel, Bernisse, Halderberge, Lingewaal, Neder-Betuwe, Roermond, Gennep, Mook en Middelaar, Nuth, Zevenaar, Tynaarlo, Bergen op Zoom, Best.

We gaan er op basis van *google-informatie* kort op in. Dat betekent dat de informatie niet specifiek door mij is verzameld. We zijn niet verantwoordelijk voor de juistheid van elk woord.

Eerste geval. 25 jan. 2012, Lingewaal. *Gemeentesecretaris Eugène Nicolaes is per 1 januari van dit jaar gestopt met zijn werkzaamheden voor de gemeente Lingewaal.* Nicolaes kan zich naar verluidt niet vinden in de wijze waarop de organisatie zich in de toekomst op ambtelijk niveau gaat ontwikkelen. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaal wil de ambtelijke organisatie ombuigen van een uitvoeringsgemeente naar een regiogemeente. Dit houdt in dat er meer samengewerkt wordt met de regiogemeenten en de uitvoeringstaken anders verdeeld gaat worden. Hierbij dient vermeld te worden dat Nicolaes wél achter de toekomstvisie staat, maar voor zichzelf een ander wijze van werken ziet.

Eugène Nicolaes is al 35 jaar actief voor de lokale overheid, waarvan 25 jaar als gemeentesecretaris in achtereenvolgens de gemeenten Sluis, Rossum, Kesteren, Amerongen en Lingewaal. In de toekomst gaat Nicolaes zich richten op advies- en (interim-)managementwerkzaamheden voor de overheid en (non-) profit organisaties. Henderikus Haan neemt tot 1 juli het werk van Eugène Nicolaes voor de gemeente Lingewaal over.

Tweede geval. Rond 2008 hebben de wethouders en burgemeester Rob Persoon van Mook en Middelaar (M&M) de gemeentesecretaris *gedwongen* zijn functie neer te leggen. Deze is vervangen door interimmanager Theo van der Horst, waar Rob Persoon ook in de gemeente Roerdalen mee samengewerkt heeft. De reden die werd opgegeven is dat de toenmalige secretaris niet adequaat functioneerde ("opgewassen zou zijn") voor de reorganisatietaken in samenhang met het voornemen tot herindeling. Toen in juni 2011 definitief bekend werd, dat de herindelingswet teruggetrokken werd in de Tweede Kamer, heeft het college van M&M besloten om de procedures voor nieuwe en vaste benoemingen in gang te zetten. Met ingang van 1 december is het interimcontract met Theo van der Horst beëindigd en is mw Anita Smit - De Kinkelder tot gemeentesecretaris benoemd. De oud-gemeentesecretaris van Mook heeft vervangende resp. alternatieve functies vervuld.

Derde casus: De Limburger, 18 augustus 2010. *Secretaris Roermond op non-actief.* Reuring in Roermond. Gemeentesecretaris Lieke Paulussen is op non-actief gesteld. Boze tongen beweren dat zij belangrijke ontwikkelingen zou blokkeren. In dagblad De Limburger ontkent burgemeester Henk van Beers de vermeende hindermacht van de secretaris. *'We zijn in gesprek over vraagstukken die over en weer zijn ontstaan'*, is zijn wat cryptische verklaring. Leiden die gesprekken tot het verstrek van de secretaris of komt Paulussen terug naar het gemeentehuis? Anonieme bronnen melden het dagblad dat de secretaris zeer capabel is. Volgens De Limburger staat Paulussen bekend als een zeer capabel ambtenaar die goed ligt bij haar medewerkers. Ze zou niet schromen het college te waarschuwen wanneer ambtenaren zaken signaleren die niet correct of normaal verlopen. Vooral de wethouder Stadsontwikkeling krijgt de zwarte piet toegeschoven. Die wil te veel en dat te snel. Ook dit wordt ontkend door de burgemeester. *'We zouden stapelgek zijn als we*

waarschuwingen in de wind zouden slaan alleen maar om de snelheid erin te houden. Dan loop je op de kortst mogelijke termijn vast.'

Volgens de burgemeester is de maatregel ingegaan, direct na de vakantie van de gemeentesecretaris. Paulussen verricht nog wel werkzaamheden van huis uit, maar de locosecretaris neemt op het gemeentehuis de taken waar.

Vierde casus: Ontslag gemeentesecretaris Genneep. Bij de gemeente Genneep is gemeentesecretaris mw. De Lange per 1 augustus 2011 eervol ontslagen ('op non-actief gezet') door het college. De reden daarbij was: het niet functioneren van de organisatie. Bij de najaarsnota was er een verwachting van een batig saldo-overschot ca. 740.000,-- en bij de afrekening van het boekjaar 2010 bleek er een saldotekort te zijn van € 1.3 miljoen euro. In het raadsdebat naar aanleiding van de publicatie van het interne onderzoek heeft de burgemeester mw. M. de Loo de motie overleefd (m.n. dankzij het CDA) maar de wethouder financiën (herbenoemd met een andere portefeuille, D66-er Arno Janssen) is door de raad alsnog weggestuurd. De gemeentesecretaris van Genneep is met een vertrekregeling weggestuurd.

Vijfde casus: Uit de Limburger van 1303 2012, Gemeentesecretaris Landgraaf naar huis gestuurd.

Het Landgraafse college van B en W heeft gemeentesecretaris Saskia Wilms-Van Ulden naar huis gestuurd. Wat er is gebeurd en hoe definitief de maatregel is, is onbekend. In een dinsdagavond schriftelijk uitgegeven verklaring stelt het college dat haar een time-out is gegund; noodzakelijk als bezinningsperiode om na te kunnen gaan op welke wijze tot een oplossing gekomen kan worden. Het college stelt 'op basis van vele signalen en op basis van eigen waarneming' geconstateerd te hebben dat er verschil van inzicht is ontstaan 'tussen het college en de ondernemingsraad enerzijds en de gemeentesecretaris in haar huidige functie anderzijds'. Het personeel, de ondernemingsraad en de fractievoorzitters van de politieke partijen zijn dinsdagavond over de situatie ingelicht. Landgraaf weigert verder iedere toelichting.

Zesde casus: De Limburger 30 maart 2012. Gemeentesecretaris van Voerendaal weg na ruzie.

Gemeentesecretaris Jos Kooijman vertrek per direct bij de gemeente Voerendaal. De gemeente en Kooijman hebben hierover een akkoord bereikt. Volgens de oppositiepartijen in de gemeenteraad is het vertrek van Kooijman het pijnlijke resultaat van een jarenlange ruzie tussen de gemeentesecretaris en wethouder Patrick Leunissen. Kooijman gaat werken bij de gemeente Maastricht. Vanaf 1 juni wordt Bert Timmermans de nieuwe gemeentesecretaris van Voerendaal.

Later kwam er een voorzichtiger gesteld bericht.

In goed overleg hebben het college van de gemeente Voerendaal en de heer Jos Kooijman overeenstemming bereikt over het neerleggen van zijn functie als gemeentesecretaris. Donderdag 29 maart ondertekenden beide partijen de overeenkomst. Jos Kooijman verlaat per 1 april 2012 de gemeente Voerendaal en treedt in algemene dienst van de gemeente Maastricht. Door een intensieve en vooral collegiale samenwerking op het gebied van Loopbaan & Mobiliteit tussen de gemeenten Maastricht en Voerendaal was het mogelijk om deze indiensttreding te realiseren. Per 1 juni 2012 is als gemeentesecretaris/algemeen directeur de heer Bert Timmermans benoemd. Bert Timmermans werkt momenteel bij de gemeente Peel en Maas als manager maatschappelijke ontwikkeling.

Zevende casus: 3 februari 2012. Vertrek gemeentesecretaris Bernisse.

De heer M.J. Doeven, gemeentesecretaris / algemeen directeur, heeft de gemeente Bernisse verlaten. Na overleg hebben het college en de heer Doeven vastgesteld dat er tussen hen verschil in opvattingen bestaat over de wijze waarop invulling moet worden

gegeven aan een aantal taken.

Het overleg en de gezamenlijk gedragen conclusie staan geheel los van publicatie in de pers over de heer Doeven en over de gemeente Bernisse. Het college van de gemeente Bernisse hecht er aan te vermelden dat de publicatie feitelijke onjuistheden bevatte en neemt afstand van enige berichtgeving in de pers. De heer Doeven wordt succes gewenst bij het elders vervolgen van zijn loopbaan. De functie wordt momenteel waargenomen door Dhr. J. Hagnaars.

Achtste casus: april 2012, Gemeente Texel. Reactie college op vertrek gemeentesecretaris Van Wijngaarden

Het college van burgemeester en wethouders betreurt het dat zij afscheid moeten nemen van Cock van Wijngaarden als gemeentesecretaris/ algemeen directeur per 1 april 2012. Zij herkennen en erkennen zijn verklaring dat er onvoldoende chemie is voor een succesvolle samenwerking. Op de kortst mogelijke termijn wordt gezocht naar een geschikte interim oplossing om het algemeen leidinggeven van de ambtelijke organisatie, met daarin het organisatieontwikkelingstraject 'Zelf aan het stuur' verder te begeleiden. Gedurende de interim periode wordt gezocht naar een definitieve invulling van deze functie.

Cock van Wijngaarden is sinds oktober 2007 gemeentesecretaris/ algemeen directeur van gemeente Texel. Over de beëindiging van het dienstverband zijn in onderling overleg goede afspraken gemaakt.

Negende geval. Rhenense Betuwse Courant, 6 jan. 2012. De gemeentesecretaris van Neder-Betuwe stapt op. Een datum daarvoor is nog niet bekend, maar Nico de Groot gaat in de loop van 2012 bij de gemeente weg.

Dit in verband met een nieuw beleidsplan voor de dienstverlening van de gemeente. Het vertrek van De Groot past in de stappen die Neder-Betuwe wil zetten nadat vorig jaar een slecht rapport van de gemeentelijke Rekenkamer over de dienstverlening openbaar werd.

Tiende geval. AD, 8 dec. 2010. Gemeentesecretaris Hans Camps vertrekt met stille trom. Alle raadsleden krijgen per e-mail alle gemeente persberichten maar deze zat er dus niet bij. Ook op de gemeentesite staat niets. Vertrek Camps lijkt geen nieuws. Opvallend in het bericht is dat Camps geen enkel goed woord over heeft voor de gemeente. Hij steekt wel de loftrumpet over zijn [nieuwe baan](#) bij het ROC Mondriaan over drie maanden.

Burgemeester Bas Verkerk (VVD) verliest hiermee een belangrijke handlanger in de 'Gondelaffaire'. Het was Hans Camps die het interne onderzoek in drie dagen afraffelde naar de mogelijke corruptie van toenmalig VVD wethouder Baljé. Dat moest zo snel omdat de betrokken beleidsambtenaar Speentjes toevallig verlof had.

Het voor Baljé positieve interne onderzoek heeft er indirect voor gezorgd dat Leefbaar Delft / Stoelinga alle rechtszaken die volgden verloren. Burgemeester Bas Verkerk komt door het plotselinge vertrek van Hans Camps helemaal alleen te staan in de 'Gondelaffaire'.

In de achterkamer is een werkgroep van de Raad al drie maanden stilletjes bezig met het voorbereiden het verzoek van Stoelinga voor een raadsenquête. Een raadsenquête is een groot onderzoek naar de rol van de gemeentelijke hoofdrolspelers in de 'gondelaffaire'. Dat Hans Camps nu vertrekt maakt de weg vrij voor een onafhankelijk onderzoek. Uit de WOB stukken blijkt dat de gemeente aan het begin Baljé financieel heeft ondersteund in zijn rechtszaken tegen Leefbaar Delft en toenmalig fractievoorzitter Martin Stoelinga.

Elfde geval. 8 febr. 2012. BN De Stem. Gemeentesecretaris Halderberge vertrekt

Burgemeester en wethouders van Halderberge hebben besloten afscheid te nemen van gemeentesecretaris Eric Roels (57). Het college zoekt een andere type leider die vorm kan geven aan de omvangrijke organisatieverandering en flinke bezuinigingen die in Halderberge begonnen zijn, meldt de gemeente in een persbericht.

Het college laat weten het te betreuren dat er afscheid moet worden genomen van Eic Roels, die sinds 2008 in dienst was van de gemeente.

Twaalfde geval. 21 sept. 2011. De Limburger. *Gemeentesecretaris Nuth vervangen.*
De gemeente Nuth kende in de jaren nul als gemeentesecretaris Guus Vijgen. Aanvankelijk ging hij goed van start met burgemeester Binderhagel en de wethouders maar na zekere tijd ontstonden er ongemakkelijkheden binnen het college en in de bestuurlijk-ambtelijke betrekkingen. Na een beschuldiging door een wethouder over declaraties en dergelijke ging de rekenkamer onderzoek doen naar declaraties van de burgemeester en enkele andere verwante collegekwesties. Uit dat onderzoek kwam weinig. De beschuldigingen bleken grotendeels onterecht. De wethouder haalde bakzeil. De wethouder die de beschuldigingen geuit had, vertrok maar keerde na raadsverkiezingen weer terug in het college. Dat droeg opnieuw bij aan de ongemakkelijke verhoudingen. Vijgen zag het in Nuth niet echt meer zitten en vertrok. Hij werd programmadirecteur in de gemeente Heerlen. Daarop zoekt Nuth een nieuwe gemeentesecretaris. Francois van Vloten treedt per 1 februari 2008 in dienst. Hij werd voor drie jaar gedetacheerd vanuit de provincie Limburg. Hij was daar plaatsvervangend kabinetschef geweest. Begin 2011 valt hij echter uit door ziekte, stelt burgemeester Hubert Vos (De Limburger, 21 sept. 2011). Sinds 1 februari 2011 is daarom een interim-manager in dienst. Zij werkt parttime. De loonkosten worden goedge maakt door de vergoeding die Nuth van de provincie krijgt voor de detachering van Van Vloten, stelt Vos. Naschrift: Uit het gezaghebbende informele circuit bleek dat de gemeentesecretaris 'niet gelukkig was' in Nuth.

Dertiende geval. 14 sept. 2011. *Gemeentesecretaris Roosendaal weggestuurd.*
Gemeentesecretaris en algemeen directeur Jack Kruf van de gemeente Roosendaal is met buitengewoon verlof gestuurd. De secretaris is het niet eens met het college van burgemeester en wethouders over de uitvoering van de omvangrijke bezuinigingsoperatie zoals vastgelegd in de Agenda van Roosendaal.
De gemeentesecretaris is met buitengewoon verlof gestuurd in afwachting van nader overleg. Dat overleg moet leiden tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing, zo heeft de gemeente woensdagmiddag bekendgemaakt.
De functie van gemeentesecretaris wordt voorlopig waargenomen door zijn vervanger Jan Dik.

Veertiende geval. 23 dec. 2008. *Gemeentesecretaris Schiedam vertrekt.*
'Na zorgvuldige afweging hebben het College van burgemeester en wethouders van Schiedam en de gemeentesecretaris besloten de samenwerking te beëindigen.' Zo luidt het persbericht in algemene termen. Na twee jaar verlaat gemeentesecretaris B. Marinussen de gemeente.
Niemand uit de ambtelijke organisatie is bereid om op deze persmededelingen mondeling uitleg te geven.

Vijftiende geval. 27 mei 2011. *Gemeenteraad Veere verrast door vertrek gemeentesecretaris.*
De Veerse gemeenteraad is verrast door het aangekondigde vertrek van gemeentesecretaris Jan de Regt.
Hij heeft besloten zijn functie neer te leggen naar aanleiding van een onderzoek naar de ambtelijke organisatie. Daaruit kwam onder meer naar voren dat er een directie nodig is die in staat is de organisatie naar een hoger niveau te tillen. Raadsleden zijn geschrokken van het besluit, maar noemen de stap van De Regt ook moedig. De Regt was vijftien jaar gemeentesecretaris van Veere.

Zestiende geval. Zevenaar, 19 jan. 2010, persbericht. *Vertrek gemeentesecretaris Adrie van Kessel.*
Sinds 13 mei 2002 is de heer drs. A.W.G.J. (Adrie) van Kessel als gemeentesecretaris in dienst van aanvankelijk de 'oude gemeente Zevenaar en na de fusie met de voormalige

gemeente Angerlo met ingang van 1 januari 2005 ook van de “nieuwe” gemeente Zevenaar. In deze periode heeft hij niet alleen als gemeentesecretaris/algemeen directeur maar ook als secretaris van de Liemerse Muziekschool, het Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg en het Contact Liemerse Gemeenten zijn verdiensten gehad. In deze periode zijn onder zijn leiding o.a. het proces van gemeentelijke herindeling en de fusie van de muziekschool met het theater met succes afgerond en is een proces van verdere organisatieontwikkeling gestart.

In de loop van dit laatste proces is in gezamenlijk overleg vastgesteld dat voor het verder doorontwikkelen van de organisatie een andere vorm van leidinggeven en een andere persoon van gemeentesecretaris/algemeen directeur de voorkeur verdient. In dit verband is al eerder overeengekomen dat de heer Van Kessel zijn werkzaamheden als gemeentesecretaris/algemene directeur van Zevenaar zal neerleggen en zijn loopbaan elders zal voortzetten, waarbij het college hem zal faciliteren.

In aansluiting hierop is nu in goed overleg overeengekomen dat de heer Van Kessel met ingang van 15 januari 2010 zijn dienstverband met de gemeente Zevenaar zal beëindigen en zijn loopbaan zal voortzetten door als interimmanager in dienst te treden van P&O Service Groep.

Zeventiende geval. 11 mei 2009, Tynaarlo. *Vertrek gemeentesecretaris Tynaarlo.* Het college van Burgemeester en Wethouders van Tynaarlo en directeur/ gemeentesecretaris Post hebben in gezamenlijk overleg besloten dat de heer Post zijn functie beschikbaar stelt. Aanleiding voor het afscheid tussen het college en de gemeentesecretaris is het rapport van advies- en managementbureau BMC. Dit bureau adviseerde onlangs het college van B en W de gemeentelijke organisatie verder te ontwikkelen. Voor het opstellen van een plan voor die verdere ontwikkeling van de organisatie zou iemand met een frisse blik van buiten de meest aangewezen persoon zijn. BMC deed begin dit jaar in opdracht van het college onderzoek naar de interne organisatie, de kwaliteit van de werkprocessen, de personele bezetting en de onderlinge samenwerking. Het college en de heer Post hebben daarop gezamenlijk besloten dit advies over te nemen. Post vindt ook zelf dat hij niet de man is om de gewenste nieuwe impuls te geven. Om iets te kunnen laten ontstaan is ruimte nodig? Na twaalf jaar inzet vindt hij het een goed moment om dan ook snel ruimte te maken voor een opvolger. De komende tijd beraadt hij zich op een volgende stap in zijn carrière. Het college ondersteunt hem daarin.

De heer Post trad op 1 oktober 1997 in dienst als gemeentesecretaris van de herindelingsgemeenten Eelde, Vries en Zuidlaren. Het college van burgemeester en wethouders heeft veel waardering voor de rol die de heer Post heeft gehad bij de totstandkoming van de nieuwe gemeente Tynaarlo in het kader van de gemeentelijke herindeling in Drenthe en het integreren van de drie ambtelijke organisaties tot een goed lopend apparaat. Ook is de heer Post de initiatiefnemer geweest van de reorganisatie waarbij in 2003 is overgegaan van het sectorenmodel naar het directiemodel. Post werkte voor drie verschillende burgemeesters en drie verschillende colleges.

Achttiende geval. 13 juni 2009. BN De Stem. *Gemeentesecretaris Haasnoot van Bergen op Zoom vertrekt.* Vertrek Haasnoot kan meer kosten.

Haasnoot was voor zijn aanstelling in Bergen op Zoom in 2004 vier jaar gemeentesecretaris in de gemeente Oosterhout.

Het college in Bergen op Zoom wil niet dat openlijk over de kosten van Haasnoots vertrek wordt gesproken. De gemeenteraad is geheimhouding opgelegd; de afspraken met de inmiddels vertrokken Haasnoot zijn eveneens geheim. Dat alles ‘in het belang van de gemeente en met de bedoeling om onnodige persoonlijke schade voor Haasnoot te voorkomen’, stelt het college. Waarom Haasnoot vertrekt, is overigens volstrekt onduidelijk. Omdat in het vertrek van de secretaris niet was voorzien, zal de gemeenteraad extra budget ter beschikking moeten stellen. Burgemeester Han Polman ging tijdens de raadsvergadering van april al diep door het stof, omdat aanvankelijk de indruk was gewekt dat de baas van de ambtelijke organisatie geheel vrijwillig de gemeente zou verlaten. Daarmee werden raad en

publiek doelbewust op het verkeerde been gezet.

Polman beloofde toen een 'maatschappelijk aanvaardbare regeling'. Op basis van de gebruikelijke ontslagregeling via de kantonrechter zou Haasnoot vanwege zijn leeftijd van 58 jaar een kleine 80 mille kunnen krijgen.

De nu getroffen regeling à raison van 180 mille is aanmerkelijk duurder. Omdat de overeenkomst met Haasnoot geheim is, is onduidelijk hoelang bijvoorbeeld een financiële regeling doorloopt.

Negentiende geval. 20 mei 2008. Vertrek algemeen directeur/gemeentesecretaris mevrouw drs. D. Schipperheijn

De gemeente Vlissingen en gemeentesecretaris mevrouw drs. D. Schipperheijn hebben geconstateerd dat zij ter zake van de organisatie van het gemeentelijk apparaat niet langer meer hetzelfde uitgangspunt hanteren, hetgeen door partijen niet wenselijk wordt geacht. In goed overleg is besloten dat mevrouw Schipperheijn ingaande 1 juli as. de gemeente Vlissingen zal gaan verlaten. Het College dankt haar voor haar inzet. De taken van mevrouw Schipperheijn worden waargenomen door interim directeur/gemeentesecretaris dhr. Mr. C.M. de Graaf.

Twintigste geval. 2008. College Enkhuizen kondigt vertrek gemeentesecretaris aan

Het college van B&W en de gemeentesecretaris, mevrouw Klaar van der Valk, sinds oktober 2007 aan de gemeente verbonden, hebben deze week na rijp beraad en in goed overleg besloten hun samenwerking niet voort te zetten.

Het college van B&W en de gemeentesecretaris, mevrouw Klaar van der Valk, sinds oktober 2007 aan de gemeente verbonden, hebben na rijp beraad en in goed overleg besloten hun samenwerking niet voort te zetten. Aanleiding hiervoor is de constatering dat tussen de burgemeester en de secretaris verschil van inzicht bestaat over de gewenste ontwikkeling en aansturing van de ambtelijke organisatie en dat dit de noodzakelijke samenwerking tussen hen in de weg staat. Het spijt betrokkenen zeer dat de samenwerking, ondanks de in het afgelopen jaar behaalde goede resultaten, voortijdig is beëindigd. Inmiddels zijn in goede sfeer afspraken tot stand gekomen om te komen tot het afscheid van de gemeentesecretaris. Onderdeel van die afspraken is dat haar, op eigen verzoek, eervol ontslag zal worden verleend en dat daarover deze verklaring, die in gezamenlijkheid tot stand is gekomen, naar buiten zal worden gebracht.

Eenentwintigste geval. 6 juni 2011. DeStadUtrecht.nl. Vertrek secretaris Schuilenburg.

De organisatie van de gemeente Utrecht toont ernstige gebreken. Dat blijkt uit het (..) verschenen [rapport van Lysias Advies](#) over het functioneren van de top van de gemeentelijke organisatie. Aanleiding voor het rapport zijn de problemen binnen de concerndirectie van de gemeente Utrecht. Half februari 2011 leidde dat tot het vertrek van gemeentesecretaris Schuilenburg. Volgens het rapport heeft echter niet alleen Schuilenburg schuld aan het slecht functioneren van de gemeentelijke organisatie. Het probleem was dat hij als gemeentesecretaris onvoldoende bevoegdheden had. Het adviesbureau noemt hem dan ook een koning zonder land. Ook kenmerkend voor de gemeente Utrecht is de verkokerde organisatie waar de verschillende onderdelen koninkrijkjes op zich vormen waar de concerndirectie weinig vat op heeft. Maar de concerndirectie treft ook blaam, zo wordt in het rapport gesteld. De onderlinge samenwerking was niet best en de stijl van besturen van de gemeentesecretaris had daar geen positieve invloed op. Het adviesbureau wijst er in zijn rapport verder op dat de gemeente Utrecht onvoldoende beschikt over de meest basale managementinformatie. 'Er bestaat bijvoorbeeld geen zicht op de financiële verplichtingen die de gemeente aangaat en op de omvang van het personeelsbestand. Breed leeft de opvatting dat de organisatie niet in control is (zie deStadUtrecht.nl).

Tweeëntwintigste geval. 1 nov. 2008. Eindhovens Dagblad. De gemeentesecretaris in Best deed 'niets echt goed'

Eric Roels (54) kan geen gelukkige zes jaren hebben beleefd als gemeentesecretaris van Best. Onlangs was de zelfbenoemde bourgondiër de vierde (top)ambtenaar van de gemeente die zijn vertrek aankondigde. Hij stapt volgende maand over naar het West-Brabantse Halderberge. Een nieuwe uitdaging, was de officiële verklaring. Maar er speelt meer, veel meer. Dat blijkt onder meer uit gesprekken met ambtenaren en uit vertrouwelijke documenten waarover het Eindhovens Dagblad beschikt. Een door het college van burgemeester en wethouders ingestelde externe onderzoekscommissie heeft vorig jaar een roerige periode bekeken waarin de ondernemingsraad (OR) en de gemeentesecretaris – de hoogste ambtenaar – elkaar in de haren vlogen. Een periode waar velen op het gemeentehuis last van hebben gehad. 'Roels is keihard, hij stoot je zonder pardon van je troon', verzucht een oud-ambtenaar. Vertrouwelijke documenten, waaronder het rapport van de onderzoekers, getuigen van een verziekte sfeer. Een cultuur van onderling wantrouwen, vooral in de leiding. Gebrek aan medezeggenschap heeft geleid tot conflicten die muurvast zitten.

De gemeentesecretaris is verantwoordelijk voor het overleggen met en informeren van de OR. 'Het lijkt er sterk op dat de OR alleen als kostenpost wordt gezien', meldt het onderzoeksrapport. Roels ziet het voorbereiden van het overleg niet als zijn verantwoordelijkheid. Het personeel voelt zich niet serieus genomen. Geregeld horen OR-leden zaken in de wandelgangen, waarna ze op onderzoek uit moeten om te ontdekken hoe de vlag erbij hangt. Als ze de secretaris daarop aanspreken, geeft hij niet thuis. Voor een gesprek met de wethouder heeft hij geen toestemming gegeven.

De spanning loopt op wanneer iets inhoudelijk moet worden afgerond. Zo gaat het mis rond het korten van de kilometervergoeding en bij rechten voor oudere werknemers. Ongelukkige toespelingen van Roels over het woon-werkverkeer tijdens een nieuwjaarstoespraak zetten kwaad bloed en tasten zijn geloofwaardigheid aan. Dat heeft effect op hoe ambtenaren reageren op veranderingen: zij zetten de hakken in het zand.

Inzake het conflict over secundaire arbeidsvoorwaarden concluderen de onderzoekers dat 'het afwijken van bestaande regels bij de gemeente Best blijkbaar mogelijk is zonder in de problemen te komen'. Hoewel een regeling ter instemming bij de OR ligt, wordt nieuw beleid dat in strijd is met de huidige regels uitgevoerd, terwijl van meerdere kanten bij de secretaris is aangegeven dat zoiets niet kan. De onderzoekers: Roels is duidelijk niet op de hoogte van de inhoud van de wet. Hij wil eigen keuzes doordrukken en is niet geïnteresseerd in een échte inbreng van het personeel.

De ondernemingsraad heeft jarenlang zijn werk niet kunnen doen. Roels is hiervoor verantwoordelijk, concluderen de onderzoekers. Dit beeld past in de brede context van de cultuur van de gemeente Best. De onderzoekscommissie beveelt aan om het vastgelopen OR-overleg met dezelfde deelnemers op te starten.

Een gemeentewoordvoerder laat weten dat de aanbevelingen van het vertrouwelijke rapport zijn opgepakt. De belangrijkste echter niet: Roels laat het periodieke overleg met de OR, een van zijn wettelijke taken als gemeentesecretaris, al een jaar of twee over aan een interim-manager.

Roels heeft moeite met ongelijk bekennen, neemt te veel hooi op zijn vork en 'doet niets echt goed', stellen de onderzoekers. Hij is snel gepikeerd en van slag en geeft discussies op als hij denkt dat er gezeurd wordt. Een voorbeeldfunctie kan de baas van 258 ambtenaren niet worden toegedicht.

Burgemeester Letty Demmers is de baas van Roels en dus eindverantwoordelijk voor de verziekte cultuur. Ze heeft personeel en organisatie in haar beleidsportefeuille. In haar eerste ambtsperiode lukte het Demmers niet om de boel op orde te krijgen.

Ook B en W gaan in de kwestie-Roels niet vrijuit, blijkt uit de stukken. Het college is niet duidelijk over de beleidsruimte van de secretaris, de taakverdeling tussen Roels en de bestuurders is onvoldoende duidelijk en een heldere communicatie tussen secretaris en college ontbreekt.

B en W grijpen geregeld zelf in de organisatie in en passeren daarmee de gemeentesecretaris. Een culturomslag doorvoeren, wordt voor Roels moeilijker.

De verziekte cultuur is niet alleen ontstaan doordat Roels met de OR en het college in de clinch heeft gelegen. Ook het managementteam, dat als denktank van het college moet fungeren, en de secretaris begrepen elkaar niet goed. De drie managers worden onvoldoende geïnformeerd en bij zaken betrokken. Volgens de managers zijn de problemen inmiddels uit de wereld.

Een groot deel van het ambtenarenkorps is ontevreden. Door geruzie, wantrouwen en de reorganisatie die al zes jaar duurt. Onder ambtenaren blijken de emoties snel hoog op te lopen, schrijven B en W zelf. Men schiet snel in een slachtofferrol, ook om relatief kleine zaken; die worden gemakkelijk tot flinke proporties opgeblazen. 'Er wordt niet goed geluisterd naar elkaar, het geruchtencircuit in de wandelgangen wordt snel geroerd en geroffeld. Er wordt niet gevraagd naar feiten, men spreekt elkaar niet gauw persoonlijk aan op afspraken of ongewenst gedrag. Verantwoordelijkheden worden vooral neergelegd bij anderen in plaats van ze zelf te voelen en op te pakken.'

Uit een betrokkenheidsonderzoek onder medewerkers blijkt dat bestuurders en leidinggevendenden getypeerd worden als 'kwetsend, afrekenend en onbetrouwbaar'. Het gevolg is dat medewerkers zich onveilig voelen en zich terugtrekken op eilandjes. 'Dit is een breed gevoelde situatie.'

De OR wil niet reageren. Voorzitter Hans Schocke verwijst voor commentaar naar het college. Burgemeester Demmers heeft vorige maand desgevraagd erkend dat er onrust is in het gemeentehuis. "Vanwege de reorganisaties. Veranderingen maken mensen onzeker." Dat er veel ambtenaren ontevreden zijn, ontkent zij.

Einde bericht Eindhovens Dagblad.

Tot zover een reeks van google geplukte verhalen die o.a. in dagbladen verschenen.

Indruk

Deze gevallen illustreren iets.

- *Groot aantal?* Met weinig moeite werd een aantal gevallen boven tafel getoverd waarin een gemeentesecretaris de laan is uitgestuurd of in gezamenlijkheid tot de conclusie komt dat er een einde aan het dienstverband moet worden gemaakt.
- Het is niet de eerste keer sinds 2000 dat in Gennep, Nuth en Landgraaf een gemeentesecretaris tot vertrek gedwongen is of onder druk vertrok. Zeker twee gevallen in deze drie gemeenten.
- *Wie is verantwoordelijk en wie wordt verantwoordelijk gehouden?* Blijkbaar kan een secretaris de schuld krijgen van een financieel probleem waar het college volop bij betrokken is en verantwoordelijk voor is (Gennep).
- Chemie is voorwaarde. 'Chemie' is blijkbaar een criterium voor adequaat functioneren (Texel). Tegenwoordig wil ook nog wel eens aan de orde zijn of een gemeentesecretaris het organisatieveranderingsproces goed leidt (Haldeberge). Soms is er verschil van mening tussen college en secretaris over een bezuinigingstraject (o.a. Roosendaal).
- Als het wringt tussen wethouder en secretaris dan? Soms wringt het tussen een bepaalde wethouder en gemeentesecretaris en dan is de gemeentesecretaris de klos want die heeft het nakijken (Voerendaal).
- Het wringt doorgaans niet tussen gemeentesecretaris en ambtelijke organisatie, althans dat zie je niet terug in een aantal casus (hoewel Zevenaar, Tynaarlo).
- Zwijgen. Wat ook blijkt is dat je van burgemeesters niet altijd het directe verhaal hoort (casus Roermond). Men spaart zichzelf en de secretaris. Niet beschadigen, lijkt een adagium waarmee iedereen gediend is.

Vijfde zoektocht: dieptestudie, de weggewerkte secretaris

Daarmee is de oogst van inzichten toch nog te beperkt. Onze exercitie moet worden voortgezet. De positie van de secretaris mag dan verzwakt zijn, daarmee is nog niet duidelijk of de politieke bestuurders ook grillig zijn en in feite onverantwoord besturen door een secretaris op onterechte gronden de laan uit te sturen. Als het soms schuurt tussen dagelijks bestuur en secretaris, dan is natuurlijk een volgende invalshoek voor de hand liggend. Geef eens aan hoe dat dan gaat? Ik neem een casus die ik heb geanonimiseerd omdat ik geen schade wil berokkenen aan een van de betrokkenen. Deze casus komt niet voor in de eerder gegeven lijst. De casus is van een aantal jaren terug.

Er was een gemeente die als gevolg van een herindeling in een financieel moeras terecht was gekomen. Op eigen kracht is die gemeente uit een diep dal geklommen. Na twee decennia werd de gemeente door het provinciebestuur als toezichthouder financieel gezond verklaard. Het financieel management van de provincie stelde vervolgens die gemeente ten voorbeeld op het stuk van 'planning & control'. Ook de huisaccountant laat op de gemeente nieuwe instrumenten los, op het terrein van 'control' en risicomangement, met als doel binnenkort een 'in control statement' door het college van burgemeester en wethouders te laten afgeven.

Recentelijk werd een bestuurlijke strategie ontwikkeld volgens de nieuwste technieken. Een focusstrategie op het thema 'leisure'. Niet lang daarna werden de eerste successen geboekt met de bouw van een sporthotel en de komst van een sport- en 'leisure'-park. Een proeftuinproject met een vernieuwend sportaanbod. Het gebied behaalde in korte tijd de tweede plaats op de lijst van consumptieve bestedingen in de sfeer van recreatie en toerisme in de gehele provincie. Succesvolle ontwikkelingen zou je zo zeggen. Een gemeente die in 25 jaar de nadelige effecten van herindeling weet op te vangen en in 2009, 2010 en 2011 bekend staat als een financieel robuuste gemeente. Een gemeente ook die een aansprekende strategie ontwikkelt en succesvol een aantal projecten in uitvoering heeft. Maar het kan verkeren.

Na de raadsverkiezingen van 2006 treedt een nieuwe coalitie aan bestaande uit drie wethouders van de grootste lokale partij en twee wethouders van een landelijke partij. Er zit veel chemie in dat college, althans dat wordt door de wethouders uitgedragen. Is dat wel zo? Een van de wethouders van de landelijke partij krijgt namelijk als enige een volle portefeuille met bijna alle moeilijke dossiers. Er is hoegenaamd geen sprake van een evenwichtige verdeling van de lusten en lasten over alle collegeleden. De landelijke partij krijgt de pijnlijke dossiers en enkele dossiers waarop lokaal niet gescoord kan worden, zoals vraagstukken op het terrein van de regio. De lokale partij heeft de voor de burgers aansprekende dossiers in de wacht gesleept, als woningbouw, openbare werken, ruimtelijke ordening en recreatie en toerisme. Onverwacht gaat de tweede wethouder van de landelijke partij kopje onder. Hij heeft zich vergist in het politieke en bestuurlijke werk en treedt uit eigener beweging na ruim één jaar af. De lokale partij ziet met lede ogen toe hoe de landelijke partij op zoek gaat naar een nieuwe wethouder. Die wordt weliswaar gevonden maar helaas niet in de eigen woonplaats. Het kostte daarom wat moeite om de benoeming in de raad er door te krijgen. Nog eens een val van een wethouder van deze coalitie zal het einde van de coalitie betekenen. Dat moet dus voorkomen worden.

Korte tijd later - in het jaar van de waarheid, het jaar waarin de coalitie moet gaan scoren - ontstaat er onenigheid tussen de eerste (uit de eigen woonplaats komende) wethouder van de landelijke partij en de gemeentesecretaris over de politieke en ambtelijke sturing. De secretaris beroept zich op het bestuursmodel dat door de raad en het college van burgemeester en wethouders jaren terug werd vastgesteld. Het model dat aangeeft dat het bestuur over de wat-vraag gaat en de secretaris met het ambtelijk apparaat over de hoe-vraag. De wethouder gaat in de ogen van de secretaris te vaak op de stoelen van ambtelijk leidinggevend zitten en zorgt daardoor zelf voor flinke problemen in de samenwerkingsrelatie tussen de wethouder en de betreffende afdeling. De situatie op die afdeling is intussen onhoudbaar. De secretaris kaart dit in een voor dit doel belegde

collegevergadering aan maar krijgt van de overige collegeleden *weinig respons*. Het college verzoekt de secretaris overeenkomstig zijn voorstel met een oplossing te komen. Een oplossing die een einde brengt aan de problemen in die samenwerkingsrelatie en waarbij een externe coach een rol speelt.

De secretaris biedt de wethouder korte tijd later een externe coach aan. De wethouder gaat zich daarover beraden. Daags vóór het gesprek dat de wethouder zou hebben met de secretaris over zijn bijdrage aan het probleem zegt de wethouder echter het vertrouwen in de secretaris op door zich negatief uit te laten over een door de secretaris georganiseerde partnerdag voor (oud) collega's (gemeentesecretarissen) in het kader van de promotie van zijn gemeente. De secretaris was bevoegd tot het doen van uitgaven; in een latere brief van de burgemeester werd deze dag ook in het belang van de gemeente geacht. De wethouder heeft geen poot om op te staan. Maar de wethouder weet een enkele wethouder mee te krijgen. De wethouder stevent daardoor af op een voor de secretaris onwerkbaar situatie. Het verzoek van burgemeester en wethouders aan de secretaris kan immers niet worden uitgewerkt. Wat zal er nu gaan gebeuren: kiest het college voor de politieke of ambtelijke oplossing?

De *politieke oplossing* impliceert: wij houden de coalitie in stand en wij laten de secretaris sneuvelen (let op de woordkeus: laten sneuvelen). Er mag volgens deze politieke oplossing geen tweede wethouder sneuvelen en bovendien, een tweede wethouder uit de eigen woonplaats kan niet gevonden worden. Nog een wethouder buiten de gemeente kan moeilijk worden uitgelegd. Nieuwe coalitievorming? Daar voelt de meerderheid van het college niet voor.

De *ambtelijke oplossing* behelst: wij laten de secretaris in functie, wij houden de coalitie daardoor niet in stand; de wethouder moet verdwijnen want die kan zijn taak niet goed genoeg aan.

Wat doet het college?

Het college heeft een voorkeur uitgesproken voor de politieke oplossing, waarbij de secretaris geloosd moet worden. Maar dat is nog niet zo'n eenvoudige zaak. Niet zozeer vanwege het ethisch gehalte van het voornemen maar vooral vanwege 'het bewijs'. Want van de secretaris bestaat geen zwartboek, zelfs geen verslag van een negatief functioneringsgesprek? De gemeentesecretaris heeft goede papieren, een 'stevige' staat van dienst. De secretaris droeg er ook, nog eens anders gezien, aan bij dat de gemeente de laatste keer redelijk scoorde bij de bestuurskrachtmeting.

Er moet dus *gezocht worden* naar 'een verhaal' voor de buitenwacht. Het vertrek van de gemeentesecretaris moet aannemelijk gemaakt worden.

Wie zoekt zal vinden?

De burgemeester zit in een moeilijk parket want hij kan persoonlijk goed met de secretaris overweg. Toch wordt hij tot actie gedwongen, *want hij wil overleven*. Hij belegt onder druk van een wethouder een beraad met de ondernemingsraad en gaat na of er nog wat te vinden valt op het vlak van declaraties, eetgewoonten en dergelijke. Hij gaat gewoon rechtoe rechtaan zoeken naar kritiek op de secretaris. Hoe meer schoten te lossen vallen, hoe makkelijk raak, wordt wellicht gedacht. De ambtenaren hebben er echter geen zin in om zich voor deze kar te laten spannen. Ze weigeren iets negatiefs te verklaren. Ze zien er ook geen reden toe.

Of het zal gaan lukken om de secretaris te laten vallen, valt dan dus nog te bezien. De secretaris functioneert al vele jaren in de gemeente en is een continue factor.

Toch kantelt het beeld ten nadele van de gemeentesecretaris. De zaak komt op straat te liggen; een journalist van de regionale krant heeft informatie weten te verkrijgen en schetst het beeld van de wethouder, niet dat van de gemeentesecretaris. In de krant komt het verhaal dat de secretaris een feestje voor de provinciale gemeentesecretarissen heeft georganiseerd en dat het besluit over de kosten niet is voorgelegd aan het college. Maar de secretaris had mandaat en is binnen het mandaat gebleven. Typisch geval van achteraf een stok proberen te vinden.

Zal de eerste wethouder het veld moet ruimen of toch de secretaris? Voor wie valt het doek? Hoe valt het vertrek van de secretaris uit te leggen?

Het vervolg van deze affaire is inmiddels bekend. De gemeentesecretaris, die tegen de 60 jaar loopt, heeft een advocaat genomen. De advocaten van de secretaris en van de gemeente gaan in overleg en komen na enige tijd tot een vergelijk; de secretaris vertrekt. Partijen spreken vertrouwelijkheid af; niemand wordt geacht de pers te informeren. Na een week staat een deel van het verhaal echter in de krant. Vanuit kringen van B&W is gelekt. De indruk wordt gewekt dat de gemeentesecretaris een 'graaier' is. De collegasecretarissen van andere gemeenten weten wel beter. Dit had zo niet moeten gebeuren, zeggen enkelen waarmee gesproken is, maar ze konden niet ingrijpen.

Om werkelijk alle ins & outs van deze affaire in de greep te krijgen is nog meer informatie nodig maar een waarneming valt nu al wel te doen. Nee, een sterk college is hier - van afstand gezien - vermoedelijk niet aan het werk. De casus toont bovendien een college van B&W aan het werk die de secretaris op een schandelijke manier aan de dijk zet, bij voorbeeld als men uit gaat van de in het verleden gehouden positieve functioneringsgesprekken en verslagen daarvan.

Een poging om tot een vergelijk te komen en zowel de wethouder als de secretaris binnen boort te houden, is niet ondernomen. Toont deze casus nog wat? Dat van krachtig ethisch besef aan de kant van het college geen sprake is. Immers, het eruit werken van een gemeentesecretaris met goede papieren, wat men verder ook van hem vindt, is onethisch handelen.

Is een andere kant mogelijk? Er is later links en rechts wel gezegd: *'de secretaris zat er ook al heel lang'*. En: *'Er moest wel veel gebeuren op de manier die hij wilde'*. En: *'hij heeft ook eens ruzie gehad met de griffier. Hij gaf de griffier niet erg veel ruimte'*. Daar gaat de suggestie vanuit dat het ook een beetje om een machtsstrijd ging. En dat het eens tijd werd voor *'een ander geluid'*, voor *'een ander gezicht'*. Vage eufemistisch geformuleerde uitingen.

Bescherming tegen de grillen van het bestuur

Stel dat een gemeentesecretaris onder vuur komt te liggen en ten onrechte dreigt te moeten vertrekken, wat is dan zijn positie? Welke rechten heeft hij nog? Of is hij een willoze prooi in handen van een wethouder of college?

Veel zo niet alles zal afhangen van zijn oordeel (of inschatting) of het doek werkelijk gevallen is of niet, en of hij in die gemeente nog wil werken. In de situaties dat het doek gevallen is, is de secretaris in feite vogelvrij verklaard. Hem rest niets anders dan een advocaat in de arm te nemen nog voordat het college van burgemeester en wethouders dat doet – het imago van een goed in het ambtenarenrecht bekend staand advocatenbureau is een voordeel – en gezamenlijk een strategie te ontwikkelen. De eigen strategie bepalen is dus de enige en echte keuze waar een secretaris over gaat. Hij kan het proces versnellen of vertragen, dat is een eigen voorkeur, maar hij zal immer mediation moeten bepleiten, ook al weet hij dat dit in de gegeven situatie weinig kans van slagen heeft. Rechtens gezien maakt dat zijn positie sterker.

De pers opzoeken heeft niet veel zin omdat de lijnen van 'de politiek' naar 'de pers' beter ontwikkeld zijn; aannemelijk is dat de pers meer belang heeft bij een goede en duurzame relatie met de politieke bestuurders en representanten uit de raad. Ook weten wij uit onderzoek dat de (regionale) pers niet steeds veel waarde hecht aan een goed dossieronderzoek.

De focus van die strategie is het claimen van een zo hoog mogelijke schadevergoeding; belangrijke elementen daarin zijn de inkomensschade, de pensioenschade, de vergoeding van de advocaatkosten en een imagobeschadiging. De indruk is dat in Nederland de bestuursrechters niet zo scheutig zijn, dus het laatste element zal geen of niet veel gewicht in de schaal werpen, hooguit kan het meegewogen worden in de inkomens- of pensioenschade. De andere elementen zijn goed te becijferen, er zijn genoeg instanties op de markt die adequate berekeningen kunnen maken.

Wat valt er achteraf nog over te zeggen?

De gemeentesecretaris heeft een redelijke regeling bedongen en gekregen. Hij klaagt er niet over. En er is een bescheiden afscheidsbijeenkomst geweest waarop ambtenaren en anderen de gemeentesecretaris de hand konden schudden.

Heeft de secretaris nog psychologische hulp moeten zoeken? Nee, maar de partner van de gemeentesecretaris was er een tijd lang wel een beetje van slag van.

Is de secretaris in de ogen van bepaalde personen terecht weggewerkt? Die vraag moet gesteld worden. Er zijn altijd personen die niet ontevreden zijn met het vertrek. Wie nog een akkefietje met hem had, kan zijn wraaklust of ongemakkelijk gevoel vrij baan geven. Er waren ook personen die vonden dat de gemeentesecretaris eigenlijk al te lang secretaris was in deze gemeente. En iemand zei dat hij niet genoeg ruimte had gegeven aan de komst van de griffier bij de komst van de dualisering in maart 2002. Zo zijn er beelden.

Vogelvrij

Feit is en blijft dat de betreffende gemeentesecretaris gezien het personeelsdossier nooit op basis van de casus 'vertrouwen opgezegd' weggestuurd had mogen worden. Het is een grof schandaal dat deze secretaris is weggestuurd op heel zwakke gronden en een dossier met goede scores in functioneringsgesprekken. Maar tegen het opzeggen van het vertrouwen lijkt geen kruid gewassen. Zo gezien, is de secretaris even vogelvrij geraakt als de burgemeester.

Wat te doen?

Ga als gemeentesecretaris een tijdelijk contract voor bij voorbeeld zes jaar aan met een ingebouwde afvloeiingsregeling in geval het vertrouwen wordt opgezegd. Dat gaat een gemeentebestuur dan wel meer geld kosten dan bij een vaste aanstelling.

Neem als gemeentesecretaris vanaf dag één een arbeidsrechtelijk deskundig advocaat in de arm en zorg ook voor een relatie met een mediarechtdeskundige.

Gemeentesecretarissen zouden bij het ministerie van BZK en de VNG aan kunnen dringen op de vorming van een variant van de Algemene Bestuursdienst voor rijksambtenaren. Een Algemene Bestuursdienst voor Gemeentesecretarissen (ABG) zou ertoe kunnen leiden dat gemeentesecretarissen voor zes jaar in dienst gaan van een gemeente maar na zes jaar verkassen naar een andere gemeente. Dan krijgen de dagelijks bestuurders van de ruim 400 gemeenten telkens iemand die een nieuwe frisse wind door de gangen blaast. De ABG zorgt voor gegarandeerde mobiliteit.

Literatuur

Commissie positie wethouders en raadsleden, Van werklust naar werklust – Aanbevelingen om het werk van lokale politici (nog) leuker te maken, VNG, mei 2008.

Korsten, A. en S. van de Laar, De kus en de oorvijs – Het gedwongen vertrek van Lidewij Digici, PWC, Amsterdam, 2007.

Korsten, A.F.A. en M. Schoenmaker, Sterke colleges – De kracht van colleges van burgemeester en wethouders in 37 adviezen, Reed, Den Haag, 2008.

Korsten, A.F.A. en P.W. Tops (red.), Lokaal bestuur in Nederland, Samsom, Alphen, 1998.

Korsten, A.F.A. en J.W. Notten, De blijvende sleutelpositie van de gemeentesecretaris, in: De secretaris en de gekozen burgemeester, VGS, juni 2004.

Korsten, A.F.A. en J.W. Notten, Van rambo naar mambo – Dualisering van Heerlen of naar meer samenspel vanuit een eigen rol, Heerlen, 25 april 2005.

Wetzels, Th.C.L., De secretaris tussen democratie en doelmatigheid, Gouda quint, Arnhem, 1988.

Renou, P.M. en A.H.A. Lutters, De verander(en)de gemeentesecretaris, VNG, Den Haag, 1963.

Tops, P.W., A.F.A. Korsten en C.A.T. Schalken (red.), De wethouder, Vuga, Den Haag, 1994.

Warbroek, B., De val van een burgemeester, De Fontein, Baarn, 2007.

Westerink, B., Delfzijl aan de Eems, Freelance-Prepress, Delfzijl, 2006.

Korsten, A.F.A. en H. Aardema, De vallende burgemeester, Min van BZK, Den Haag, 2006.

Korsten, A.F.A. en G. Leers, Inspirerend leiderschap in de risicomaatschappij, Lemma, Utrecht, 2005.